

45-bob. Ayrim soliq to'lovchilar va operatsiyalar turlari bo'yicha soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

318-modda. Notijorat tashkilotlarining soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu Kodeksning **58-moddasida** ko'rsatilgan shartlarga rioya etilgan taqdirda notijorat tashkilotining quyidagi daromadlariga soliq solinmaydi:

1) notijorat tashkilotlarining ta'minoti va ushbu Kodeksning **48-moddasida** ko'rsatilgan ustav faoliyatini amalga oshirishi uchun maqsadli tushumlar;

2) kursdagi ijobiy farq summasining kursdagi salbiy farq summasidan ortiq qismi;

3) aholining diniy maqsadda foydalanishi uchun mo'ljallangan tovarlarni realizasiya qilishdan olingan daromad.

Notijorat tashkilotlarining ushbu moddaning **birinchi qismida** ko'rsatilmagan daromadlariga umumiy belgilangan tartibda soliq solinadi.

Notijorat tashkilotining ushbu Kodeksning **44-bobiga** muvofiq xarajatlar jumlasiga kiritilishi lozim bo'lgan chiqimlari quyidagi usullarning biri orqali aniqlanadi:

1) ushbu moddaning **birinchi qismida** ko'rsatilmagan daromadlarning notijorat tashkilotlari daromadlarining umumiy summasidagi ulushidan kelib chiqqan holda;

2) ushbu moddaning **birinchi qismida** ko'rsatilgan daromadlar hisobidan amalga oshirilgan xarajatlarning va boshqa daromadlar hisobidan amalga oshirilgan xarajatlarning alohida-alohida hisobga olinishini nazarda tutuvchi soliq hisobi ma'lumotlari asosida.

Ushbu moddaning **uchinchi qismida** nazarda tutilgan hisob mavjud bo'lmagan va (yoki) ushbu moddaning **birinchi qismida** ko'rsatilgan daromadlardan mo'ljallangan maqsadda foydalanilmagan taqdirda (byudjet mablag'lari bundan mustasno), soliq to'lovchi tomonidan olingan maqsadli mablag'lar ushbu soliq to'lovchining jami daromadi tarkibiga kiritiladi va unga umumiy belgilangan tartibda soliq solinadi.

Maqsadli foydalanilmagan byudjet mablag'lariga nisbatan byudjet to'g'risidagi qonun hujjatlari normalari qo'llaniladi.

Ushbu moddaning qoidalari faoliyatni ijtimoiy sohada amalga oshiruvchi notijorat tashkilotlariga nisbatan tatbiq etilmaydi.

319-modda. Oddiy shirkat (birgalikdagi faoliyat shartnomasi) doirasida operatsiyalarni amalga oshirishda soliqni hisoblab chiqarish va to'lashning o'ziga xos xususiyatlari

Soliq solish maqsadlarida ushbu Kodeksning **275-moddasida** nazarda tutilgan tartibda aniqlanadigan, oddiy shirkatning (birgalikdagi faoliyat shartnomasining) ishonchli shaxsi oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat shartnomasi) doirasida amalga oshiriladigan faoliyat bo'yicha soliq to'lovchi deb e'tirof etiladi.

Ushbu Kodeksning **275-moddasida** nazarda tutilgan operatsiyalarning umumiy hisobini yuritish, shu jumladan soliq hisobi va hisobga qo'yish tartibi to'g'risidagi qoidalar foyda solig'ini hisoblab chiqarish hamda to'lashda qo'llaniladi.

Soliq bo'yicha oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat shartnomasi) sherigining (ishtirokchisining) soliq bazasini aniqlashda, uning tomonidan umumiy mulkka pulsiz hissa sifatida ulush kiritilgan taqdirda:

1) mol-mulkning baholash qiymati va ushbu mol-mulkning qoldiq qiymati o'rtasidagi ijobiy farq jami daromadga kiritiladi;

2) salbiy farq soliq bazasini kamaytirmaydi.

Ishonchli shaxs oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat to'g'risidagi shartnomasi) barcha sheriklarining (ishtirokchilarining) ushbu oddiy shirkatning (birgalikdagi faoliyat to'g'risidagi shartnomasi) faoliyati bilan bog'liq bo'lgan daromadlar va xarajatlarning alohida-alohida hisobini yuritadi, bunday faoliyat bo'yicha alohida soliq bazasini aniqlaydi, soliqni hisoblab chiqaradi va to'laydi. Bunda ushbu shaxs mazkur soliq summasiga nisbatan ushbu Kodeksda belgilangan soliq to'lovchining barcha huquqlariga ega bo'ladi va majburiyatlarini o'z zimmasiga oladi.

Ishonchli shaxs foyda solig'i bo'yicha soliq imtiyozlarini va (yoki) pasaytirilgan soliq stavkalarini qo'llashga haqli emas.

Birgalikdagi faoliyat natijasida olingan daromad birgalikdagi faoliyat sheriklari (ishtirokchilari) o'rtasida har bir sherik (ishtirokchi) hissasining ulushi asosida yoki oddiy shirkat shartnomasining (birgalikdagi faoliyat shartnomasi) shartlariga muvofiq taqsimlanadi. Mazkur daromad har bir sherikda (ishtirokchida) dividendga tenglashtiriladi va unga ushbu Kodeksga muvofiq soliq solinadi.

320-modda. Kursdagi farqlarga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

Balansning valyuta moddalarini qayta baholashda, shuningdek chet el valyutasida operatsiyalarni amalga oshirish chog'ida yuzaga keladigan kursdagi ijobiy (salbiy) farq buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonun hujjatlariga muvofiq jami daromadlar (xarajatlar) tarkibiga kiritiladi.

321-modda. Zaxiralarni baholash usullarini o'zgartirish natijasiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

Zaxiralarni baholashning soliq to'lovchi tomonidan oldingi soliq davrida qo'llanilgan usulidan boshqa usuliga o'tilgan taqdirda, soliq to'lovchining jami daromadi (xarajati) baholashning yangi usulini qo'llash natijasida yuzaga kelgan ijobiy farq summasiga ko'paytirilishi va salbiy farq summasiga kamaytirilishi lozim.

Zaxiralarni hisoblashning boshqa usuliga o'tish soliq to'lovchi tomonidan soliq davri boshidan e'tiboran amalga oshiriladi.

322-modda. Ishonchli boshqaruvda soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

Ishonchli boshqaruv shartnomasi bo'yicha berilgan mol-mulk, ushbu bo'lim maqsadlarida, ishonchli boshqaruvchining daromadi deb e'tirof etilmaydi.

Ishonchli boshqaruv shartnomasiga muvofiq ishonchli boshqaruvchi tomonidan olinadigan pul mukofoti uning daromadi deb e'tirof etiladi va unga ushbu Kodeksda belgilangan tartibda soliq solinadi.

Agar ishonchli boshqaruv shartnomasida ishonchli boshqaruvni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan xarajatlarning o'rnini ishonchli boshqaruv muassisi yoki boshqa shaxs tomonidan qoplash nazarda tutilmagan bo'lsa, mazkur xarajatlar ishonchli boshqaruvchining xarajatlari deb e'tirof etiladi.

Ishonchli boshqaruvchi mol-mulkni ishonchli boshqarishga doir daromadlarni va xarajatlarni har oyda o'sib boruvchi yakun bilan aniqlashi hamda muassisga va (yoki) ishonchli boshqaruvning boshqa naf oluvchisiga olingan daromadlar hamda xarajatlar to'g'risidagi ma'lumotlarni ushbu bo'limga

muvofig soliq bazasini aniqlash chog'ida bu daromadlar va xarajatlarni mazkur shaxslar tomonidan hisobga olish uchun taqdim etishi shart.

Qimmatli qog'ozlarni va muddatli bitimlarning moliyaviy vositalarini ishonchli boshqarish chog'ida ishonchli boshqaruvchi daromadlar hamda xarajatlarni ushbu Kodeksning **327 — 329-moddalarida** nazarda tutilgan tartibda aniqlaydi.

Agar ishonchli boshqaruv shartnomasi shartlariga ko'ra, ishonchli boshqaruv muassisi yagona naf oluvchi bo'lsa, bunday muassisning soliq bazasini aniqlash quyidagi xususiyatlar inobatga olingan holda amalga oshiriladi:

1) ishonchli boshqaruv shartnomasini amalga oshirish bilan bog'liq daromadlar va xarajatlar (shu jumladan mol-mulk amortizatsiyasi va ishonchli boshqaruvchiga pul mukofoti to'lash) olingan daromadlarning hamda amalga oshirilgan xarajatlarning turiga qarab, ushbu bo'limda belgilangan tartibda ishonchli boshqaruv muassisining daromadlari va xarajatlari tarkibiga kiritiladi;

2) qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar va muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga oid operatsiyalar (ishonchli boshqaruvchiga pul mukofoti to'lash bundan mustasno) bo'yicha daromadlar (xarajatlar) ishonchli boshqaruv muassisining qimmatli qog'ozlarga va muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha daromadlari (xarajatlari) tarkibiga hamda bunday operatsiyalar uchun ushbu bo'limda belgilangan tartibda tegishli toifaga kiritiladi.

Agar ishonchli boshqaruv shartnomasi shartlariga ko'ra ishonchli boshqaruv muassisi naf oluvchi bo'lmasa yoxud bittadan ortiq naf oluvchi aniqlansa, bunday shartnoma ishtirokchilarining soliq bazasini belgilash quyidagi xususiyatlar inobatga olingan holda amalga oshiriladi:

1) ishonchli boshqaruv shartnomasi bo'yicha naf oluvchining daromadlari uning daromadlari tarkibiga olingan daromad turiga bog'liq ravishda kiritiladi va belgilangan tartibda soliqqa tortilishi lozim;

2) ishonchli boshqaruv shartnomasini amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar (ishonchli boshqaruvchining pul mukofotidan tashqari, agar bu holat mazkur shartnomada pul mukofotini to'lash ushbu shartnomani bajarish doirasida olingan daromadlarni kamaytirish hisobidan bo'lmasligi nazarda tutilgan bo'lsa) soliq solish maqsadlarida naf oluvchining xarajatlari tarkibida hisobga olinadi. Bunda ishonchli boshqaruvchiga haqiqatan pul mukofoti to'lash xarajatlari (ishonchli boshqaruvchining pul mukofotidan tashqari, agar bu holat mazkur shartnomada pul mukofotini to'lash ushbu shartnomani bajarish doirasida olingan daromadlarni kamaytirish hisobidan amalga oshirish nazarda tutilgan bo'lsa) alohida hisobga olinadi va ishonchli boshqaruvchi muassisining xarajatlari tarkibidagi xarajatlar sifatida e'tirof etiladi;

3) ishonchli boshqaruv shartnomasi bo'yicha bir nechta naf oluvchi mavjud bo'lgan taqdirda, ushbu qismga muvofiq daromadlar va xarajatlar ularda o'zlariga tegishli bo'lgan ulushga mutanosib ravishda hisobga olinadi.

Ishonchli boshqaruv shartnomasi amalda bo'lgan davrda ko'rilgan zararlar ishonchli boshqaruv muassisining yoki naf oluvchining soliq bo'yicha soliq bazasini aniqlashda hisobga olinmaydi. Bunday zararlar ushbu ishonchli boshqaruvdan olinadigan kelgusi daromadlarga ushbu bo'limda belgilangan tartibda o'tkaziladi.

Ishonchli boshqaruv shartnomasini tugatish chog'ida ishonchli boshqaruvdan ko'rilgan zararlar ishonchli boshqaruv

muassisining yoki naf oluvchining soliq bazasini aniqlashda hisobga olinmaydi va kelgusi davrga o'tkazilmaydi.

Ishonchli boshqaruv shartnomasi tugatilgan taqdirda, ishonchli boshqaruvga berilgan mol-mulk, mazkur shartnoma shartlariga ko'ra, ishonchli boshqaruv muassisiga qaytarilishi yoxud boshqa shaxsga o'tkazilishi mumkin.

Mol-mulk qaytarilgan taqdirda ishonchli boshqaruv muassisida, ishonchli boshqaruvga berilgan mol-mulkning ishonchli boshqaruv shartnomasi kuchga kirgan paytdagi qiymati va ushbu shartnomani tugatish paytidagi qiymati o'rtasidagi ijobiy (salbiy) farq yuzaga kelishidan yoki kelmasligidan qat'i nazar, daromad (zarar) yuzaga kelmaydi.

Mol-mulkni boshqa shaxsga o'tkazishda ushbu shaxsda u olgan mol-mulkning qiymati miqdoridagi daromad yuzaga keladi.

Ishonchli boshqaruvchi ishonchli boshqaruv shartnomasini bajarish bilan bog'liq daromadlar va xarajatlari bo'yicha hamda ishonchli boshqaruvchidan pul mukofoti tarzida olgan daromadlari bo'yicha, har bir ishonchli boshqaruv shartnomasi kesimida alohida-alohida hisob yuritishi shart.

Muassisning yoki naf oluvchining, shuningdek ishonchli boshqaruv shartnomasi bo'yicha ishonchli boshqaruvchining daromadlari har bir hisobot (soliq) davrida, bunday shartnomada ishonchli boshqaruv shartnomasining amal qilish muddatida hisob-kitoblarni amalga oshirish nazarda tutilganligidan yoki tutilmaganligidan qat'i nazar, shakllantiriladi.

Agar ishonchli boshqaruvning muassisi yoki naf oluvchisi yuridik shaxs bo'lsa, ishonchli boshqaruvchi ishonchli boshqaruv shartnomasini amalga oshirish (shu jumladan amortizatsiya chegirmalarini hisoblab chiqarish) bilan bog'liq daromadlarni va xarajatlarni ishonchli boshqaruvning muassisi

yoki naf oluvchisi bo'lgan yuridik shaxsning soliq solish maqsadida hisob siyosatidan kelib chiqqan holda aniqlashi shart. Bunda ishonchli boshqaruvchi ishonchli boshqaruvning ushbu muassisiga soliq bazasini aniqlash uchun zarur bo'lgan barcha birlamchi hujjatlarni taqdim etishi shart.

Ushbu moddaning (bundan ushbu moddaning **ikkinchi** va **uchinchi qismlari** mustasno), shuningdek ushbu Kodeks 336-moddasi **ikkinchi qismining** qoidalari alohida mol-mulk majmui — pay investisiya fondini tashkil etuvchi mol-mulkni boshqaruvchi kompaniyaga va ishonchli boshqaruv shartnomasi ishtirokchilariga (muassislarga) nisbatan tatbiq etilmaydi.

323-modda. Korxonani mol-mulk majmui sifatida sotib olishda daromadlarni va xarajatlarni e'tirof etishning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu bo'lim maqsadida korxonani mol-mulk majmui sifatida sotib olish narxi va korxonaning mol-mulk kompleksi sifatidagi sof aktivlarining qiymati (majburiyatlar chegirib tashlangan holdagi aktivlar) o'rtasidagi farq ushbu moddada belgilangan tartibda soliq to'lovchining xarajati (daromadi) deb e'tirof etiladi. Mazkur farq topshirish dalolatnomasi asosida narxga ustama (ijobiy farq bo'lganda) yoki narxdan siylov berish (salbiy farq bo'lganda) tarzida aniqlanadi.

Korxona kim oshdi savdolarida xususiylashtirish tartibida yoki tanlov bo'yicha mol-mulk majmui sifatida sotib olingan taqdirda, xaridor tomonidan to'lanadigan ustama (olinadigan chegirma) miqdori xarid narxi va korxonaning mol-mulk majmui sifatidagi baholash (boshlang'ich) qiymati o'rtasidagi farq sifatida aniqlanadi.

Xaridor tomonidan to'lanadigan ustamaning (olinayotgan chegirmaning) summasi soliq solish maqsadida quyidagi tartibda hisobga olinadi:

1) mol-mulk majmui sifatidagi korxona xaridori tomonidan to'lanadigan ustama xaridorning mol-mulk majmui sifatidagi korxonaga bo'lgan mulk huquqi davlat ro'yxatidan o'tkazilgan oydan keyingi oydan e'tiboran besh yil mobaynida bir me'yorda uning xarajatlari deb e'tirof etiladi;

2) mol-mulk majmui sifatidagi korxonaning xaridori tomonidan olinadigan siylov xaridorning mol-mulk majmui sifatidagi korxonaga bo'lgan mulk huquqining o'tishini davlat ro'yxatidan o'tkazish amalga oshirilgan oydagi daromadi deb e'tirof etiladi.

Sotuvchining korxonani mol-mulk majmui sifatida realizasiya qilishdan ko'rgan zarari ushbu Kodeksning **46-bobida** belgilangan tartibda soliq solish maqsadlarida sotuvchi tomonidan hisobga olinadi.

324-modda. Qimmatli qog'ozlarga doir REPO operatsiyalari bo'yicha soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu Kodeksning **52-moddasida** nazarda tutilgan tartibda amalga oshiriladigan qimmatli qog'ozlarga doir REPO operatsiyalari ishtirokchilariga soliq solish ushbu moddada belgilangan o'ziga xos xususiyatlar inobatga olingan holda amalga oshiriladi.

Ushbu moddaning qoidalari tegishli fuqarolik-huquqiy shartnomalari asosida vositachilar, ishonchli vakillar, agentlar, ishonchli boshqaruvchilar tomonidan soliq to'lovchi hisobidan amalga oshirilgan soliq to'lovchining REPO operatsiyalariga nisbatan ham qo'llaniladi.

REPOning birinchi qismi bo'yicha va REPOning ikkinchi qismi bo'yicha qimmatli qog'ozlarni realizasiya qilish chog'ida soliq solish maqsadlarida moliyaviy natija aniqlanmaydi.

Soliq to'lovchi o'zi qabul qilgan soliq siyosatiga muvofiq soliq solish maqsadlarida REPO operatsiyasi bo'yicha chiqib ketayotgan (qaytarilayotgan) qimmatli qog'ozlarni hisobga olish tartibini mustaqil ravishda belgilaydi.

Ushbu Kodeks maqsadlarida REPOning birinchi qismi bo'yicha sotuvchi uchun REPOning ikkinchi qismi bo'yicha sotib olish narxi va REPOning birinchi qismi bo'yicha realizasiya qilish narxi o'rtasidagi farq deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) xarajatlar tarkibiga kiritiladigan jalb etilgan mablag'lar bo'yicha foizlar to'lashga doir xarajatlar o'rtasidagi farq, agar bunday farq ijobiy bo'lsa;

2) daromadlar tarkibiga kiritiladigan, qimmatli qog'ozlar orqali berilgan qarz bo'yicha foizlar tarzidagi daromadlar o'rtasidagi farq, agar bunday farq salbiy bo'lsa.

Ushbu Kodeks maqsadlarida REPOning birinchi qismi bo'yicha xaridor uchun REPOning ikkinchi qismi bo'yicha realizasiya qilish narxi va REPOning birinchi qismi bo'yicha sotib olish narxi o'rtasidagi farq deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) daromadlar tarkibiga kiritiladigan, joylashtirilgan mablag'lar bo'yicha foizlar tarzidagi daromadlar o'rtasidagi farq, agar bunday farq ijobiy bo'lsa.

2) xarajatlar tarkibiga kiritiladigan, qimmatli qog'ozlar orqali olingan qarz bo'yicha foizlar tarzidagi xarajatlar o'rtasidagi farq, agar bunday farq salbiy bo'lsa.

Agar ushbu moddaning **beshinch**i va (yoki) **oltinchi qismlarida** nazarda tutilgan daromadlar O'zbekiston

Respublikasining norezidentga to'lasa va ushbu daromadlar bu norezidentning doimiy maussasasi bilan bog'liq bo'lmasa, bunday daromadlar ushbu norezidentning O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan olingan daromatlari jumlasiga kiritiladi va unga REPOning ikkinchi qismi bajarilishi sanasida to'lov manbaida soliq solinadi.

Ushbu modda maqsadlarida REPOning ikkinchi qismi bo'yicha ishtirokchilar majburiyatlarini ushbu moddaning **bashinchi** va **oltinchi qismlarida** belgilangan o'ziga xos xususiyatlar hisobga olingan holda bajarish (tugatish) sanasi REPO operatsiyasi bo'yicha daromatlarni (xarajatlarni) e'tirof etish sanasi deb hisoblanadi.

REPO operatsiyalarini tuzish va bajarish bilan bog'liq xarajatlar umumiy tartibda hisobga olinadi.

Agar REPOning birinchi va ikkinchi qismlarini bajarish sanalari o'rtasidagi davrda REPOning birinchi qismi bo'yicha xaridorda REPOning birinchi qismi bo'yicha sotuvchiga REPO operatsiyasining ob'yekti bo'lgan (kuponli to'lov, qimmatli qog'ozlarning nominal qiymatini qisman to'lash) qimmatli qog'ozlar bo'yicha daromatlarni berish majburiyati yuzaga kelsa, bunday to'lovlarning summasi daromatlarni (xarajatlarni) ushbu moddaning **bashinchi** va **oltinchi qismlariga** muvofiq belgilangan tartibda hisob-kitob qilish davomida REPOning ikkinchi qismi bo'yicha realizasiya qilish (sotib olish) narxiga kiritiladi. Mazkur qoida, agar repo shartnomasida REPOning birinchi qismi bo'yicha sotuvchining REPOning ikkinchi qismi bo'yicha qimmatli qog'ozlarni keyinchalik sotib olish chog'ida pul mablag'larini to'lashga (REPOning ikkinchi qismi bo'yicha realizasiya qilishga (sotib olish narxlariga) doir majburiyatlarini bunday to'lovlarni amalga oshirish o'rniga tegishli to'lovlar summasiga kamaytirish nazarda tutilgan bo'lsa, qo'llaniladi.

Agar repo shartnomasiga muvofiq, bunday to'lovlar REPOning ikkinchi qismi bo'yicha majburiyatlarni aniqlashda hisobga olinmasa, bu to'lovlar summolari ushbu moddaning **bashinchi** va **oltinchi qismlariga** muvofiq aniqlanadigan daromadlarni (xarajatlarni) hisob-kitob qilishda realizasiya qilish (sotib olish) narxiga kiritilmaydi.

Agar repo shartnomasida REPO operatsiyasi ob'yekti bo'lgan qimmatli qog'ozlarning narxi o'zgargan taqdirda, REPO ishtirokchilari o'rtasida REPOning birinchi va ikkinchi qismlarini bajarish sanalari o'rtasidagi davrda hisob-kitoblarni (pul mablag'larini o'tkazish va (yoki) qimmatli qog'ozlarni o'tkazish) amalga oshirish nazarda tutilgan bo'lsa, bunday o'tkazmalarning summolari ushbu moddaning **bashinchi** va **oltinchi qismlariga** muvofiq aniqlanadigan daromadlarni (xarajatlarni) hisob-kitob qilishda REPOning ikkinchi qismi bo'yicha realizasiya qilish (sotib olish) narxiga kiritiladi. Mazkur qoida, agar repo shartnomasida hisob-kitoblarni amalga oshirishda sotuvchining REPOning birinchi qismi bo'yicha pul mablag'larini to'lashga doir majburiyatlarini REPOning ikkinchi qismi bo'yicha qimmatli qog'ozlarni keyinchalik sotib olishdagi o'tkazmalar summasiga kamaytirish nazarda tutilgan bo'lsa, qo'llaniladi.

Agar repo shartnomasiga muvofiq pul mablag'larini va (yoki) qimmatli qog'ozlarni bunday olish (o'tkazish) REPOning ikkinchi qismi bo'yicha majburiyatlarni aniqlash chog'ida hisobga olinmasa, bunday o'tkazmalarning summolari ushbu moddaning **bashinchi** va **oltinchi qismlariga** muvofiq aniqlanadigan daromadlarni (xarajatlarni) hisob-kitob qilishda REPOning ikkinchi qismi bo'yicha realizasiya qilish (sotib olish) narxiga kiritilmaydi.

Agar REPO operatsiyasi norezident (REPOning birinchi qismi bo'yicha sotuvchi) va O'zbekiston Respublikasining soliq

rezidenti bo'lgan yuridik shaxs (REPOning birinchi qismi bo'yicha xaridor) o'rtasida amalga oshirilgan bo'lsa va REPO operasiyasining ob'yekti bo'lgan aksiyalar (dividendlar olish huquqini beruvchi depozitar qaydlar) bo'yicha REPOning birinchi va ikkinchi qismlarini bajarish sanalari o'rtasidagi davrda dividendlar to'langan bo'lsa (dividendlar olish huquqiga ega bo'lgan shaxslarning ro'yxati tuziladi), REPOning birinchi qismi bo'yicha xaridor dividendlarni to'lash manbaida qaysi dividendlar bo'yicha soliq agenti soliqni ushlab qolmagan bo'lsa yoki soliq mazkur norezident uchun dividendlar tarzidagi daromadlardan hisoblab chiqarilgan soliq summasidan kam summada ushlab qolingani bo'lsa, o'sha dividendlar tarzidagi daromadlarga nisbatan soliq agenti deb e'tirof etiladi.

Agar repo shartnomasida REPO operasiyasining birinchi qismi bo'yicha berilgan qimmatli qog'ozlarni ushbu Kodeksning 52-moddasi **to'rtinchi qismiga** muvofiq boshqa qimmatli qog'ozlar bilan almashtirish imkoniyati nazarda tutilgan bo'lsa, bunday almashtirish chog'ida soliq solish tartibi o'zgarmaydi.

Soliq solish maqsadlarida lozim darajada bajarish chog'ida qimmatli qog'ozlarni REPOning ham birinchi, ham ikkinchi qismi bo'yicha realizasiya qilishning haqiqatdagi narxi, ushbu qimmatli qog'ozlarning bozor qiymatidan qat'i nazar, qo'llaniladi.

REPOning ikkinchi qismi lozim darajada bajarilmagan taqdirda bunday REPO operasiyasi bo'yicha soliq bazasi ushbu operasiya ishtirokchilari tomonidan quyidagi tartibda aniqlanadi:

1) REPOning birinchi qismi bo'yicha sotuvchi REPOning ikkinchi qismi bajarilganligini soliq solish maqsadlarida e'tirof etadi. Bir vaqtning o'zida u REPOning ikkinchi qismi bo'yicha qaytarib sotib olinmagan qimmatli qog'ozlarning REPO operasiyalari bo'yicha majburiyatlarni repo shartnomasi orqali

yoki REPO operatsiyasi taraflarining boshqa bitimi orqali tugatish maqsadlari uchun aniqlanadigan narxdan kelib chiqqan holda realizasiya qilinganligini e'tirof etadi va bunda ushbu qimmatli qog'ozlarning bozor qiymatini ushbu Kodeksda belgilangan soliq solish maqsadlari uchun aniqlashga doir talablarni hisobga oladi. Qimmatli qog'ozlarni realizasiya qilishni bunday e'tirof etish shartnoma shartlariga muvofiq REPOning ikkinchi qismini bajarish sanasida yoxud o'zaro hisob-kitoblarni amalga oshirish doirasida qimmatli qog'ozning oldi-sotdisi sanasida amalga oshiriladi;

2) REPOning birinchi qismi bo'yicha xaridor REPOning ikkinchi qismi bajarilganligini soliq solish maqsadlarida e'tirof etadi. Bir vaqtning o'zida u REPOning ikkinchi qismi bo'yicha sotilmagan qimmatli qog'ozlarning REPO operatsiyalari bo'yicha majburiyatlarni repo shartnomasi orqali yoki REPO operatsiyasi taraflarining boshqa bitimi orqali tugatish maqsadlari uchun aniqlanadigan narxdan kelib chiqqan holda sotib olinganligini e'tirof etadi va bunda ushbu qimmatli qog'ozlarning bozor qiymatini ushbu Kodeksda belgilangan soliq solish maqsadlari uchun aniqlashga doir talablarni hisobga oladi. Qimmatli qog'ozlarni olishni bunday e'tirof etish shartnoma shartlariga muvofiq REPOning ikkinchi qismini bajarish sanasida yoxud o'zaro hisob-kitoblarni amalga oshirish doirasida qimmatli qog'ozning oldi-sotdisi sanasida amalga oshiriladi.

Qimmatli qog'ozlar bo'yicha qisqa pozitsiyalarni ochishda soliq bazasini aniqlash tartibining o'ziga xos xususiyatlari O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan O'zbekiston Respublikasining qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish bo'yicha vakolatli organi bilan kelishilgan holda belgilanadi.

325-modda. Qimmatli qog'ozlar qarziga doir operasiyalar chog'ida soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu Kodeksning 53-moddasida nazarda tutilgan tartibda amalga oshiriladigan qimmatli qog'ozlarga doir qarz operasiyalari ishtirokchilariga soliq solish ushbu moddada belgilangan o'ziga xos xususiyatlar hisobga olingan holda amalga oshiriladi.

Qimmatli qog'ozlarni qarzga berish va qimmatli qog'ozlarni qarzdan qaytarib olish chog'ida soliq solish maqsadlarida moliyaviy natija aniqlanmaydi, bundan ushbu moddada belgilangan hollar mustasno. Bunda qarz shartnoma bo'yicha berilgan qimmatli qog'ozlarni sotib olish xarajatlari kreditor tomonidan mazkur qimmatli qog'ozlarni ushbu Kodeks qoidalarini hisobga olgan holda kelgusida (qarz qaytarilgandan keyin) realizasiya qilish (chiqib ketishi) chog'ida hisobga olinadi.

Soliq to'lovchilar qimmatli qog'ozlar qarzi doirasida berilgan (olingan) qimmatli qog'ozlar bo'yicha alohida soliq hisobini yuritishi shart. Qimmatli qog'ozlar qarzi bo'yicha analitik hisob har bir taqdim etilgan (olingan) qarz bo'yicha yuritiladi.

Qarz shartnomasiga ko'ra, qimmatli qog'ozlar bo'yicha to'lovlar, agar ularni olishga bo'lgan huquq qarz shartnomasi amal qilishi davrida yuzaga kelgan bo'lsa, qarz oluvchining daromadlari deb e'tirof etilmaydi va qarz beruvchining daromadlariga kiritiladi.

Foizli (kuponli) daromad kreditorning soliq bazasini ushbu bo'limda belgilangan tartibda hisob-kitob qilishda hisobga olinadi va qarz oluvchining qarz ob'yekti bo'lgan qimmatli qog'ozlar bo'yicha foizli (kuponli) daromadi bo'yicha soliq bazasini aniqlash chog'ida hisobga olinmaydi.

Agar qimmatli qog'ozlarga doir qarz shartnomasi norezident (kreditor) va O'zbekiston Respublikasining soliq rezidenti bo'lgan yuridik shaxs (qarz oluvchi) o'rtasida tuzilgan bo'lsa hamda qimmatli qog'ozlarga doir qarz shartnomasining amal qilish davrida qimmatli qog'ozlar bo'yicha foizli (diskont) daromad to'lansa yoki qarz predmeti bo'lgan aksiyalar (dividendlar olish huquqini beradigan depozitar tilxatlar) bo'yicha dividendlar to'lansa, bunday qarz oluvchi foizli (diskont) daromadga yoki dividendlar tarzidagi daromadlarga nisbatan soliq agenti deb e'tirof etiladi.

Kreditor tomonidan qimmatli qog'ozlarga doir qarz shartnomasi bo'yicha olinishi lozim bo'lgan foizlar uning ushbu bo'limga muvofiq hisobga olinadigan daromadi deb e'tirof etiladi.

Qarz oluvchi tomonidan qimmatli qog'ozlarga doir qarz shartnomasi bo'yicha to'lanishi lozim bo'lgan foizlar uning ushbu bo'limga muvofiq hisobga olinadigan xarajatlari deb e'tirof etiladi.

326-modda. Qimmatli qog'ozlar bozorining professional ishtirokchilarida qimmatli qog'ozlarning qadrsizlanish zaxiralarini shakllantirish xarajatlari

Qimmatli qog'ozlar bozorining ishtirokchisiga berilgan tegishli lisenziya mavjud bo'lgan taqdirda, qimmatli qog'ozlar bozorining professional ishtirokchilari professional faoliyatni amalga oshiruvchilar deb e'tirof etiladi.

Qimmatli qog'ozlar bozorining professional ishtirokchilari soliq solish maqsadlarida qimmatli qog'ozlarning qadrsizlanish zaxiralariga ajratmalarni xarajatlar jumlasiga kiritishga haqli. Bunday holda, tashkil etishga (tuzatish kiritishga) doir ajratmalari ilgari soliq bazasini aniqlashda hisobga olingan

qimmatli qog'ozlar qadrsizlanishining tiklangan zaxiralari summolari mazkur soliq to'lovchilarning daromadi deb e'tirof etiladi.

Qimmatli qog'ozlarning qadrsizlanish zaxiralari qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lgan emissiyaviy qimmatli qog'ozlarni sotib olish narxlarining bu qimmatli qog'ozlarning bozor kotirovkasidan (zaxiralarning hisob-kitob miqdori) ortiq bo'lgan miqdorda, hisobot (soliq) davrining oxiridagi holatga ko'ra tashkil etiladi (tuzatish kiritiladi). Bunda qimmatli qog'ozni sotib olish narxiga ushbu modda maqsadlarida qimmatli qog'ozni sotib olishga doir xarajatlar ham kiritiladi.

Zaxiralar mazkur talablarni qanoatlantiradigan qimmatli qog'ozlarning bir marta chiqarilishidagi (qo'shimcha chiqarilishidagi) har bir qimmatli qog'ozga nisbatan, boshqa chiqarilgan (qo'shimcha chiqarilgan) qimmatli qog'ozlarning qiymati o'zgarishidan qat'i nazar, tashkil etiladi (tuzatishlar kiritiladi).

O'ziga nisbatan ilgari zaxira tashkil etilgan qimmatli qog'ozlar realizasiya qilingan yoki boshqacha tarzda chiqib ketgan taqdirda, ilgari soliq bazasini aniqlash chog'ida hisobga olingan tashkil etishga (tuzatish kiritishga) doir ajratmalar, bunday zaxiraning summasi soliq to'lovchining qimmatli qog'ozni realizasiya qilish yoki uning boshqacha tarzda chiqib ketishi sanasidagi daromadlariga kiritilishi lozim.

Agar hisobot (soliq) davri tugagach, zaxiraning mazkur davr oxiridagi qimmatli qog'ozlarning bozor kotirovkasi hisobga olingan holdagi summasi yetarli bo'lmasa, soliq to'lovchi zaxira summasini ushbu moddaning **uchinchi qismida** belgilangan tartibda ko'paytiradi. Agar hisobot (soliq) davrining oxiriga kelib ilgari tashkil etilgan zaxiraning qayta tiklangan summalar

hisobga olingan holdagi summasi hisob-kitob qilingan miqdordan ko'p bo'lsa, soliq to'lovchi zaxirani bunday qayta tiklash summalari daromadga kiritilgan holda hisob-kitob qilingan miqdorga kamaytiradi (tiklaydi).

Qimmatli qog'ozlarning qadrsizlanish zaxiralari, qimmatli qog'ozlar nominalining valyutasidan qat'i nazar, milliy valyutada tashkil etiladi. Chet el valyutasida nominallashtirilgan qimmatli qog'ozlar uchun sotib olish narxi O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining qimmatli qog'ozni sotib olish sanasidagi rasmiy kursi bo'yicha milliy valyutada qayta hisob-kitob qilinadi, ularning bozor kotirovkasi esa O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining zaxirani tashkil etish (tuzatish kiritish) sanasidagi rasmiy kursi bo'yicha aniqlanadi.

Chiqarilish shartlarida qimmatli qog'ozlarning nominal qiymatini qisman qoplash nazarda tutilgan qimmatli qog'ozlar uchun hisobot (soliq) davrining oxiridagi holatga ko'ra zaxirani shakllantirish (unga tuzatish kiritish) chog'ida sotib olish narxiga tuzatish qimmatli qog'ozning nominal qiymatini qisman qoplash ulushi hisobga olingan holda kiritiladi.

REPOning birinchi qismi bo'yicha sotuvchi bo'lgan yoki qimmatli qog'ozlar qarziga doir operasiyalar yuzasidan qarz beruvchi bo'lgan soliq to'lovchi REPO operasiyalari (qarz shartnomasi) bo'yicha berilgan qimmatli qog'ozlar bo'yicha qimmatli qog'ozlarning qadrsizlanish zaxiralarini shakllantirishga haqli emas.

REPOning birinchi qismi bo'yicha xaridor bo'lgan yoki qimmatli qog'ozlar qarziga doir operasiyalar yuzasidan qarz oluvchi bo'lgan soliq to'lovchi REPO operasiyalari (qarz shartnomasi) bo'yicha olingan qimmatli qog'ozlar bo'yicha qimmatli qog'ozlarning qadrsizlanish zaxiralarini shakllantirishga haqli.

327-modda. Qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar bo'yicha soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

Soliq to'lovchining qimmatli qog'ozlarni realizatsiya qilishdan yoki boshqacha tarzda chiqib ketishidan (shu jumladan ularning nominal qiymatini qoplash yoki qisman qoplashdan) olingan daromadlari qimmatli qog'ozlarni realizatsiya qilish yoki ularning boshqacha tarzda chiqib ketish narxidan, shuningdek soliq to'lovchiga xaridor tomonidan to'langan, jamlangan foizli (kuponli) daromadning summasidan va soliq to'lovchiga emitent (veksel beruvchi) tomonidan to'langan jamlangan foizli (kuponli) daromadning summasidan kelib chiqqan holda aniqlanadi. Bunda soliq to'lovchining qimmatli qog'ozlarni realizatsiya qilishdan yoki boshqacha tarzda chiqib ketishidan olgan daromadiga ilgari soliq solishda hisobga olingan foizli (kuponli) daromad summasi kiritilmaydi.

Soliq to'lovchining qimmatli qog'ozlarni, shu jumladan payli investisiya fondining investisiya paylarini realizatsiya qilish yoki ularning boshqacha tarzda chiqib ketishi (shu jumladan ularning nominal qiymatini qoplash yoki qisman qoplash) chog'idagi xarajatlari qimmatli qog'ozni sotib olish narxidan (shu jumladan uni sotib olish xarajatlaridan), uni realizatsiya qilish xarajatlaridan, investisiya paylarining hisob-kitob qilingan qiymatidan ajratilgan siylovlar miqdoridan, qimmatli qog'ozlarni sotuvchiga soliq to'lovchi tomonidan to'langan jamlangan foizli (kuponli) daromad summasidan kelib chiqqan holda aniqlanadi. Bunda ilgari soliq solishda hisobga olingan jamlangan foizli (kuponli) daromad summasi xarajatga kiritilmaydi.

Ushbu bob maqsadlarida qimmatli qog'ozlar quyidagi hollarda ham realizatsiya qilingan (sotib olingan) deb e'tirof etiladi:

1) soliq to'lovchining tegishli qimmatli qog'ozlarni bir turdagi muqobil talablarni hisobga o'tkazish orqali berishga (qabul qilishga) doir majburiyatlari tugatilganda, shu jumladan bunday majburiyatlar qonun hujjatlariga muvofiq kliringni amalga oshirishda tugatilgan taqdirda;

2) uyushtirilgan savdolar qoidolari yoki kliring qoidolari shartlarida tuzilgan shartnomalardan kelib chiqadigan muqobil talablar hisobga o'tkazilganda, agar bunday hisobga olish netto-majburiyatlarning summasini aniqlash maqsadida amalga oshirilgan bo'lsa.

Muomaladagi qimmatli qog'ozlarga oid bitimlar amalga oshirilgan taqdirda, qimmatli qog'ozga doir tegishli bitim tuzilgan savdolar o'tkazilgan sana bitim amalga oshirilgan sana deb e'tirof etiladi.

Muomaladagi qimmatli qog'ozlarga oid bitim qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozoridan tashqarida amalga oshirilgan taqdirda, qimmatli qog'ozni o'tkazishning barcha jiddiy shartlarini belgilovchi shartnoma sanasi bitimni amalga oshirish sanasi deb e'tirof etiladi.

Aksiyadorlik jamiyatining ustav fondini (ustav kapitalini) ko'paytirish chog'ida olingan aksiyalarni realizasiya qiluvchi aksiyador bo'lgan soliq to'lovchi daromadni aksiyalarni realizasiya qilish narxi va aksiyalarning ustav fondini (ustav kapitalini) ko'paytirish natijasida aksiyalarning soni o'zgarishi hisobga olingan holda tuzatish kiritilgan, dastlab to'langan qiymati o'rtasidagi farq sifatida aniqlaydi.

Soliq to'lovchi soliq solish maqsadlarida qabul qilingan hisob siyosatiga muvofiq, qimmatli qog'ozlarni realizasiya qilish yoki ularning boshqacha tarzda chiqib ketishi chog'ida chiqib ketgan qimmatli qog'ozlarning qiymatini xarajatlarga

o'tkazishning quyidagi usullaridan birini mustaqil ravishda tanlaydi:

1) sotib olish vaqtiga ko'ra birinchi bo'lgan qiymat bo'yicha (FIFO);

2) birlikning qiymati bo'yicha.

Ushbu modda maqsadlarida to'lovi qimmatli qog'ozni chiqarish shartlarida nazarda tutilgan, qimmatli qog'ozni chiqarish sanasidan yoki keyingi kuponli daromadni to'lash sanasidan qimmatli qog'ozni berish sanasiga qadar o'tgan kalendar kunlar soniga mutanosib ravishda hisob-kitob qilinadigan foizli (kuponli) daromadning bir qismi jamg'arilgan foizli (kuponli) daromad deb e'tirof etiladi.

Qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar bo'yicha soliq bazasi soliq to'lovchilar tomonidan alohida aniqlanadi. Bunda soliq to'lovchilar qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lgan qimmatli qog'ozlar operatsiyalari bo'yicha soliq bazasini qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlar operatsiyalari bo'yicha soliq bazasidan alohida aniqlaydi.

O'tgan soliq davrlari davomida qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar bo'yicha zarar (zararlar) ko'rgan soliq to'lovchilar qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar bo'yicha joriy hisobot (soliq) davrida olingan tegishli soliq bazasini ushbu Kodeksning [336-moddasida](#) belgilangan tartibda va shartlarda kamaytirishga (ushbu zararlarni kelgusiga o'tkazishga) haqli.

O'tgan soliq davrlarida qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalardan ko'rilgan zararlar hisobot (soliq) davrida belgilangan ushbu qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalarning soliq bazasini kamaytirishi mumkin.

O'tgan soliq davrlarida qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lgan qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalardan ko'rilgan zararlar ushbu toifadagi qimmatli qog'ozlarni realizatsiya qilishga doir operatsiyalar bo'yicha hisobot (soliq) davrida soliq bazasini kamaytirishi mumkin.

Tegishli hisobot davrida qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lgan hamda qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlar operatsiyalaridan ko'rilgan zararlarni soliq davri mobaynida kelgusiga ko'chirish qimmatli qog'ozlarning ko'rsatilgan toifalari bo'yicha tegishincha bunday qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalardan ko'rilgan foyda doirasida alohida-alohida amalga oshiriladi.

Qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lgan qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalardan olingan daromadlar qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar bo'yicha qilingan xarajatlarga yoki ko'rilgan zararlarga kamaytirilishi mumkin emas.

Qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar bo'yicha olingan daromadlar qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lgan qimmatli qog'ozlarga doir operatsiyalar bo'yicha qilingan xarajatlarga yoki ko'rilgan zararlarga kamaytirilishi mumkin emas.

Ushbu modda maqsadlarida qimmatli qog'ozning bozor kotirovkasi deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) O'zbekiston Respublikasida savdo tashkilotchisining savdolariga (shu jumladan birjaga) qo'yilgan qimmatli qog'ozlar uchun — bunday savdo tashkilotchisi orqali savdo kuni

mobaynida amalga oshirilgan bitimlar bo'yicha qimmatli qog'ozning o'rtacha tortilgan narxi;

2) chet el savdo tashkilotchisining savdolariga (jumladan birjaga) qo'yilgan qimmatli qog'ozlar uchun — bunday savdo tashkilotchisi tomonidan savdo kuni mobaynida o'zi orqali amalga oshirilgan bitimlar bo'yicha hisob-kitob qilinadigan qimmatli qog'ozning yopilish narxi.

Agar ayni bir qimmatli qog'oz bo'yicha bitim ikki yoki undan ortiq savdo tashkilotchisi tomonidan amalga oshirilgan bo'lsa, soliq to'lovchi savdo tashkilotchilarining birida yuzaga kelgan bozor kotirovkasini mustaqil tanlashga haqli.

Agar o'rtacha tortilgan narx savdo tashkilotchisi tomonidan hisob-kitob qilinmasa, ushbu modda maqsadlarida bu savdo tashkilotchisi orqali savdo kuni davomida amalga oshirilgan bitimlarning eng past hamda eng yuqori narxlari yig'indisining yarmi o'rtacha tortilgan narx deb e'tirof etiladi.

Muomalada bo'lgan qimmatli qog'ozlar bilan savdo tashkilotchisi orqali bitim amalga oshirilgan taqdirda:

1) qimmatli qog'ozga doir tegishli bitim amalga oshirilgan savdolar o'tkazilgan sana bitim tuzilgan sana deb e'tirof etiladi;

2) soliq solish maqsadlarida qimmatli qog'ozni haqiqatda realizasiya qilish (sotib olish) yoki boshqacha tarzda chiqib ketish narxi e'tirof etiladi.

Muomaladagi qimmatli qog'ozlarga oid bitim qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozoridan tashqarida (savdo tashkilotining ishtirokisiz) amalga oshirilgan taqdirda:

1) qimmatli qog'ozni o'tkazishning barcha jiddiy shartlarini belgilovchi shartnoma sanasi bitimni amalga oshirish sanasi deb e'tirof etiladi;

2) agar ushbu moddada boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, soliq solish maqsadlarida quyidagi shartlarning hech bo'lmaganda bittasiga rioya etilganda, qimmatli qog'ozni haqiqatda realizasiya qilish (sotib olish) yoki boshqacha tarzda chiqib ketish narxi bozor narxi deb e'tirof etiladi:

agar bitim amalga oshirilgan kuni qimmatli qog'ozga nisbatan bittadan ko'p bitim ro'yxatga olingan bo'lsa, amalga oshirilgan bitimning haqiqiy narxi, basharti bu narx bitimni amalga oshirish sanasida savdo tashkilotchisi (tashkilotchilari) tomonidan ushbu sanada ro'yxatga olingan mazkur qimmatli qog'ozga doir bitimlarning eng yuqori va eng past narxlari o'rtasidagi oraliqda (narxlar oralig'ida) bo'lsa, bozor narxi deb e'tirof etiladi;

agar bitim amalga oshirilgan sanada qimmatli qog'ozga doir bitta bitim ro'yxatga olingan bo'lsa, amalga oshirilgan bitimning haqiqiy narxi, agar ushbu narx ko'rsatilgan qimmatli qog'oz bilan bozor narxi belgilanayotgan bitimni amalga oshirish sanasidagi boshqa bir bitimning narxiga muvofiq bo'lsa, bozor narxi deb e'tirof etiladi;

3) ushbu qismning **2-bandini** qo'llash maqsadlarida:

savdo tashkilotchisi tomonidan ro'yxatga olingan bitimlarning eng yuqori va eng past narxi (bitta bitimning narxi) manzilsiz buyurtmalar asosida amalga oshirilgan bitimlar bo'yicha aniqlanadi;

savdo tashkilotchilarida bitimni amalga oshirish sanasidagi narxlar oralig'i (bitta bitimning narxi) to'g'risidagi axborot mavjud bo'lmaganda, ushbu band maqsadlari uchun savdo tashkilotchilarining tegishli bitim amalga oshirilgan kunga qadar bo'lib o'tgan eng yaqin savdolar sanasidagi ma'lumotlariga ko'ra ushbu qimmatli qog'ozlarni realizasiya qilish chog'idagi

oralig' narx (bitta bitimning narxi), agar ushbu qimmatli qog'ozlar bo'yicha savdolar savdo tashkilotchisida bitim amalga oshirilgan sanadan keyingi ketma-ketlikdagi uch oy ichida loaqal bir marta o'tkazilgan bo'lsa, qabul qilinadi;

agar ayni bir qimmatli qog'oz bo'yicha bitimlar ko'rsatilgan sanada ikki va undan ortiq savdo tashkilotchisi tomonidan amalga oshirilgan bo'lsa, agar ushbu badda boshqacha qoida belgilanmagan bo'lsa, soliq to'lovchi savdo tashkilotchisini, soliq solish maqsadlarida qimmatli qog'ozning narxini aniqlash uchun foydalanadigan narxlar oralig'ining (bitta bitim narxining) qiymatini mustaqil ravishda tanlashga haqli. Bunda, agar ushbu moddada ko'rsatilgan savdo tashkilotchilaridan ayrimlarida ushbu qimmatli qog'ozga doir bittadan ortiq bitim ro'yxatga olingan bo'lsa, boshqa savdo tashkilotchilarida esa ushbu qimmatli qog'ozga doir faqat bitta bitim ro'yxatga olingan bo'lsa, soliq to'lovchi ushbu qimmatli qog'ozga doir bittadan ortiq bitim ro'yxatga olingan savdo tashkilotchilari orasidan savdo tashkilotchisini, soliq solish maqsadlarida qimmatli qog'ozning narxini aniqlash uchun foydalaniladigan narxlar oralig'ining (bitta bitim narxining) qiymatini mustaqil ravishda tanlashga haqli.

Muomalada bo'lgan emissiyaviy qimmatli qog'ozlar ularni joylashtirish chog'ida sotib olingan taqdirda, shuningdek ushbu qimmatli qog'ozlar joylashtirilgandan keyin doirasi cheklanmagan shaxslarga birinchi bor taklif qilinganda, shu jumladan ushbu qimmatli qog'ozlarni taklif etish bo'yicha xizmatlar ko'rsatadigan brokerdan sotib olinganda bunday qimmatli qog'ozlarning haqiqiy narxi bozor narxi deb e'tirof etiladi va soliq solish maqsadlari uchun qabul qilinadi.

Muomalada bo'lgan qimmatli qog'ozlar qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozoridagi bitimlarning eng past narxidan past narx bo'yicha realizasiya qilingan taqdirda

moliyaviy natijani aniqlashda qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozoridagi bitimning eng past narxi qabul qilinadi.

Muomalada bo'lgan qimmatli qog'ozlar qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozoridagi bitimlarning eng yuqori narxidan yuqori narx bo'yicha sotib olingan taqdirda, moliyaviy natijani aniqlashda qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozoridagi eng yuqori narxi qabul qilinadi.

Qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida yagona bitim amalga oshirilgan taqdirda, bunday bitimning narxi eng yuqori (eng past) narx deb e'tirof etiladi.

Ochiq payli investisiya fondlarining muomaladagi investisiya paylariga doir operatsiyalar bo'yicha, shu jumladan ular tegishli ochiq payli investisiya fondini tashkil etuvchi mullukini ishonchli boshqarishni amalga oshirayotgan kompaniyadan sotib olingan (to'langan) taqdirda, bitimning haqiqiy narxi, agar u investisiya fondlari to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda investisiya payining hisob-kitob qiymatiga teng bo'lsa, bozor narxi deb e'tirof etiladi va soliq solish maqsadida qabul qilinadi.

Muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlar bo'yicha bitimning haqiqiy narxi, agar ushbu bandeda boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, qimmatli qog'ozning hisob-kitob qilingan narxi va narxning cheklangan tarzda chetga chiqishidan kelib chiqib aniqlangan eng yuqori va eng past narxi o'rtasidagi oralikda turgan bo'lsa, bozor narxi deb e'tirof etiladi va soliq solish maqsadlari uchun qabul qilinadi.

Ushbu modda maqsadlari uchun muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlar narxining cheklangan tarzda chetga chiqishi, ushbu qimmatli qog'ozning hisob-kitob qilingan narxidan 20 foiz miqdorda ko'payishidan yoki kamayishidan kelib chiqib belgilanadi.

Muomalada bo'lmagan qimmatli qog'oz hisob-kitob qilingan narxidan kelib chiqqan holda belgilangan eng kam narxidan va narxlarning chegaraviy tarzda chetga chiqishidan kelib chiqib hisoblangan narxidan past narxda realizasiya qilingan taqdirda, moliyaviy natijani aniqlashda qimmatli qog'ozning hisob-kitob qilingan narxidan va narxlarning chegaraviy o'zgarishidan kelib chiqqan holda belgilangan eng past narx qabul qilinadi.

Muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlar qimmatli qog'ozlarning hisob-kitob qilingan narxidan va narxlarning chegaraviy o'zgarishidan kelib chiqqan holda belgilangan eng yuqori narx bo'yicha sotib olingan taqdirda, soliq solish maqsadlarida moliyaviy natijani aniqlashda qimmatli qog'ozning hisob-kitob qilingan narxidan va narxlarning chegaraviy chetga chiqishidan kelib chiqqan holda belgilangan eng yuqori narx qabul qilinadi.

Ushbu modda maqsadlarida qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlarning hisob-kitob narxini belgilash tartibi qimmatli qog'ozlar bozori bo'yicha vakolatli organ tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda belgilanadi.

Ochiq payli investisiya fondlarining qimmatli qog'ozlarning uyushgan bozorida muomalada bo'lmagan investisiya paylariga doir operasiyalar bo'yicha, shu jumladan ular ochiq payli investisiya fondini tashkil etuvchi mol-mulkni ishonchli boshqarishni amalga oshiruvchi boshqaruvchi kompaniyadan sotib olingan (to'langan) taqdirda, agar bitimning haqiqiy bahosi investisiya fondlari to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda aniqlangan investisiya payining hisob-kitob qilingan qiymatiga teng bo'lsa, soliq solish maqsadlari uchun bitimning haqiqiy narxi qabul qilinadi.

Yopiq va oraliq payli investisiya fondlarining muomalada bo'lmagan investisiya paylariga doir operatsiyalar bo'yicha, shu jumladan ular tegishli payli investisiya fondini tashkil etuvchi mol-mulk ishonchli boshqarishni amalga oshiruvchi boshqaruvchi kompaniyadan sotib olingan taqdirda, agar bitimning haqiqiy bahosi investisiya fondlari to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda aniqlangan investisiya payining hisob-kitob qilingan qiymatiga teng bo'lsa, soliq solish maqsadlari uchun bitimning haqiqiy narxi qabul qilinadi.

Agar investisiya fondlari to'g'risidagi qonun hujjatlariga muvofiq payli investisiya fondlarining muomalasi cheklangan investisiya paylarini berish, to'lash yoki ayirboshlash investisiya payining hisob-kitob qilingan qiymati bo'yicha amalga oshirilmasa, agar bitimning haqiqiy bahosi bitta investisiya payi beriladigan va payli investisiya fondini ishonchli boshqarish qoidalariga muvofiq, tebranishlarning eng ko'p chegarasi hisobga olinmagan holda aniqlangan pul mablag'larining summasiga teng bo'lsa, soliq solish maqsadida bitimning haqiqiy narxi qabul qilinadi.

Muomalada bo'lmagan qimmatli qog'ozlarning hisob-kitob qilingan narxi qimmatli qog'ozni o'tkazishning barcha muhim shartlarini belgilovchi shartnoma sanasida aniqlanadi.

Soliq solish maqsadlari uchun muomalada bo'lmagan investisiya paylarining hisob-kitob qilingan narxi bitimni tuzish sanasiga eng yaqin bo'lgan, investisiya payining hisob-kitob qilingan qiymati aniqlanadigan sanadan oldingi sanada aniqlanadi.

328-modda. Muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu modda maqsadlarida uyushgan bozorda muomalada bo'lgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha soliq to'lovchining hisobot (soliq) davrida olgan daromadlari deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) soliq to'lovchi hisobot (soliq) davri mobaynida olishi kerak bo'lgan variatsiyaviy marjaning summasi;

2) muddatli bitimlarning qimmatli qog'ozlar bozorida muomalada bo'lgan moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisobot (soliq) davri ichida olinishi kerak bo'lgan, shu jumladan asos aktivni yetkazib berish nazarda tutilgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisob-kitoblar tartibidagi boshqa summalar.

Ushbu modda maqsadlari uchun soliq to'lovchining hisobot (soliq) davrida uyushgan bozorda muddatli bitimlarning muomalada bo'lgan moliyaviy vositalari bo'yicha amalga oshirilgan xarajatlari deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) variatsiyaviy marjaning hisobot (soliq) davrida soliq to'lovchi tomonidan to'lanishi lozim bo'lgan summasi;

2) uyushgan bozorda muomalada bo'lgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisobot (soliq) davri ichida to'lanishi lozim bo'lgan boshqa summalar, shuningdek asos aktivni yetkazib berish nazarda tutilgan bitimlar bo'yicha o'tkaziladigan asos aktivning qiymati;

3) uyushgan bozorda muddatli bitimlarning muomalada bo'lgan moliyaviy vositalariga doir operatsiyalarni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan boshqa xarajatlar.

Ushbu modda maqsadlari uchun soliq to'lovchining uyushgan bozorda muddatli bitimlarning muomalada bo'lmagan

moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisobot (soliq) davrida olingan daromadlari deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiya ishtirokchilaridan biri operatsiya bajarilganda (tugallanganda) hisobot (soliq) davrida olishi lozim bo'lgan pul mablag'larining summolari;

2) uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisobot (soliq) davrida olinishi lozim bo'lgan, shu jumladan asos aktivni yetkazib berishni nazarda tutuvchi muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisob-kitoblar tartibida olinishi lozim bo'lgan boshqa summalar.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisobot (soliq) davrida qilingan xarajatlar deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiya ishtirokchilaridan biriga operatsiya bajarilganda (tugallanganda) hisobot (soliq) davrida to'lanishi lozim bo'lgan pul mablag'larining summolari;

2) uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha hisobot (soliq) davri ichida to'lanishi lozim bo'lgan boshqa summalar, shuningdek asos aktivni yetkazib berishni nazarda tutuvchi bitimlar bo'yicha beriladigan asos aktivning qiymati;

3) muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalarni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan boshqa xarajatlar.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha

soliq bazasi va uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha soliq bazasi alohida hisoblab chiqariladi.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha soliq bazasi hisobot (soliq) davrida olinishi kerak bo'lgan barcha asos aktivlar bilan tuzilgan mazkur bitimlarga doir daromadlarning summolari va hisobot (soliq) yilidagi barcha asos aktivlar bo'yicha xarajatlarning summolari o'rtasidagi farq sifatida aniqlanadi. Salbiy farq, tegishincha, shunday operatsiyalardan ko'rilgan zarar deb e'tirof etiladi.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha zararlar ushbu moddaning **sakkizinchi qismiga** muvofiq aniqlanadigan soliq bazasini kamaytirmaydi.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha soliq bazasi barcha asos aktivlar bilan mazkur operatsiyalarga doir daromadlar va hisobot (soliq) davridagi barcha bazis aktivlar bilan mazkur operatsiyalarga doir xarajatlar o'rtasidagi farq sifatida aniqlanadi. Salbiy farq, tegishincha, bunday operatsiyalardan olingan zararlar deb e'tirof etiladi.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha zararlar ushbu moddaning **oltinchi qismiga** muvofiq aniqlanadigan soliq bazasini kamaytirmaydi.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha zararlar uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha keyingi soliq davrlarida yuzaga keladigan soliq bazasini ushbu

bo'limda belgilangan tartibda kamaytirish jumlasiga kiritilishi mumkin.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga nisbatan bitimning haqiqiy narxi, agar bitimning haqiqiy narxi bitimni tuzish sanasida savdo tashkilotchisi tomonidan ro'yxatga olingan mazkur vositaga doir tuzilgan bitimlarning eng yuqori va eng past narxi o'rtasidagi oraliqda (narxlar oralig'ida) bo'lsa, soliq solish maqsadlarida bozor narxi deb e'tirof etiladi. Agar ayni bir muddatli bitimlarning moliyaviy vositasi bo'yicha bitimlar ikki va undan ortiq savdo tashkilotchisi tomonidan amalga oshirilgan bo'lsa, muddatli bitimlarning ishtirokchisi narxlar oralig'idan bitimning haqiqiy narxini soliq solish maqsadlarida e'tirof etish uchun foydalanadigan, ro'yxatdan o'tkazilgan savdo tashkilotchisini mustaqil ravishda tanlashga haqli. Savdo tashkilotchisida tegishli bitimni tuzish sanasidagi narxlar oralig'i to'g'risidagi axborot mavjud bo'lmagan taqdirda, ko'rsatilgan maqsadlar uchun savdo tashkilotchisining oxirgi uch oy ichida bo'lib o'tgan eng yaqin savdolar sanasidagi narxlar oralig'i to'g'risidagi ma'lumotlardan foydalanadi.

Uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitim moliyaviy vositasini realizasiya qilishning (sotib olishning) haqiqiy narxi, agar ushbu narx mazkur muddatli bitimlar moliyaviy vositasining muddatli bitimni tuzish sanasidagi hisob-kitob qiymatidan oshish (pasayish) tarafga ko'pi bilan 20 foiz farq qilsa, soliq solish maqsadlari uchun bozor narxi deb e'tirof etiladi.

Muddatli bitimlar moliyaviy vositalari tegishli turlarining hisob-kitob qiymatini aniqlash tartibi qimmatli qog'ozlar bozori bo'yicha vakolatli organ tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda belgilanadi.

Agar uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan muddatli bitim moliyaviy vositasini realizasiya qilishning (sotib olishning) haqiqiy narxi mazkur muddatli bitimlar moliyaviy vositasining hisob-kitob qiymatidan oshish (pasayish) tarafga ko'pi bilan 20 foiz farq qilsa, soliq to'lovchining daromadlari (xarajatlari) 20 foiz oshirilgan (kamaytirilgan) hisob-kitob qiymatidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Svop-kontraktdagi majburiyatlar (talablar) bo'yicha olingan daromadlar va ko'rilgan zararlar muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha tegishli soliq bazasini aniqlashda hisobga olinadi.

329-modda. Xedjirlash operatsiyasi bo'yicha soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

Ushbu Kodeks 51-moddasining **birinchi qismi** talablari inobatga olingan holda xedjirlash operatsiyasi amalga oshirilganda soliq bazasini aniqlashda daromadlar (xarajatlari) hisobga olinadi, uni hisoblashda xedjirlash ob'yekti bilan bog'liq bo'lgan daromadlar va xarajatlari hisobga olinadi.

Banklar soliq bazasini uyushgan bozorda muomalada bo'lmagan va asos aktivi chet el valyutasidan iborat bo'lgan, yetkazib beriladigan muddatli bitimga doir operatsiyalar bo'yicha ko'rilgan zararning summasiga kamaytirishga haqli.

Asos aktivlari foizli stavkalardan iborat bo'lgan muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalarni amalga oshirishda, bunday vositalarning shartlarida nazarda tutilgan foiz stavkalaridan kelib chiqqan holda, daromadlarni (xarajatlarni) hisobga olish hisobot (soliq) davrining so'nggida amalga oshirilmaydi. Bunda muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir tegishli operatsiyalar bo'yicha daromad (xarajat) deb, shu jumladan, foizli stavkalardan kelib chiqqan holda hisoblab chiqarilgan va bunday operatsiyalarga doir shartnomaga

muvofig olinishi (to'lanishi) lozim bo'lgan daromadlar (xarajatlar) e'tirof etiladi.

Tegishli shartnomada nazarda tutilgan to'lovlarning sanasi bunday operatsiyalar bo'yicha daromadlarni (xarajatlarni) e'tirof etish sanasidir.

330-modda. Soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhining ishtirokchilari tomonidan olingan daromadlar bo'yicha soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

Soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhining barcha ishtirokchilari tomonidan olingan daromadlar bo'yicha soliq bazasi (bundan buyon ushbu moddada konsolidasiyalashgan soliq bazasi deb yuritiladi) soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhi ishtirokchilarining soliqqa tortish maqsadlarida hisobga olinadigan barcha daromadlarining va barcha xarajatlarning summalari asosida, ushbu moddada belgilangan xususiyatlar inobatga olingan holda aniqlanadi. Bu maqsadlar uchun ushbu guruhning har bir ishtirokchisi soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhining mas'ul ishtirokchisiga konsolidasiyalashgan soliq bazasini hisoblab chiqarish uchun zarur bo'lgan barcha zarur axborotni soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhini tashkil etish to'g'risidagi shartnomada belgilangan muddatlarda taqdim etadi.

Soliq bazasini aniqlash va soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhining mas'ul ishtirokchisiga zarur axborotni taqdim etish tartibi hisob siyosatida soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhiga soliq solish maqsadida belgilanadi.

Konsolidasiyalashgan soliq bazasining hisobot (soliq) davridagi hisob-kitobi ushbu moddaga muvofiq ushbu guruh barcha ishtirokchilarining ma'lumotlari asosida, soliq

to'lovchilar uyushgan guruhining mas'ul ishtirokchisi tomonidan soliq davri boshlanganidan e'tiboran o'sib boruvchi yakun bilan mustaqil ravishda tuziladi.

Konsolidasiyalashgan soliq to'lovchilar guruhining konsolidasiyalashgan soliq bazasi konsolidasiyalashgan guruh barcha ishtirokchilarining ushbu bo'lim qoidolari hisobga olingan xarajatlarining arifmetik summasiga kamaytirilgan daromadlarining arifmetik summasi sifatida aniqlanadi. Salbiy farq soliq to'lovchilar uyushgan guruhining zarari deb e'tirof etiladi.

Konsolidasiyalashgan soliq to'lovchilar guruhi ishtirokchilarining daromadlarni to'lash manbaida soliq solinishi lozim bo'lgan daromadlari, shuningdek konsolidasiyalashgan soliq to'lovchilar guruhining nazorat qilinadigan chet el kompaniyalarining nazorat qiluvchi shaxslari bo'lgan ishtirokchilarining ular nazorat qiladigan chet el kompaniyalarining foydasi tarzidagi daromadlari konsolidasiyalashgan soliq bazasiga kiritilmaydi.

Konsolidasiyalashgan soliq to'lovchilar guruhining ishtirokchilari, ushbu Kodeksning **316-moddasiga** muvofiq kafolatli ta'mirlash va kafolatli xizmat ko'rsatish bo'yicha zaxirani tovarlarni (xizmatlarni) ushbu guruhning boshqa ishtirokchilariga realizasiya qilishga taalluqli qismi bo'yicha shakllantirmaydi.

Soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi tarkibiga soliq to'lovchi kirganda, kafolatli ta'mirlash va kafolatli xizmat ko'rsatish bo'yicha zaxira ushbu guruhning boshqa ishtirokchilariga realizasiya qilingan tovarlarga (ishlarga) taalluqli bo'lgan zaxiralar summalariga oid qism bo'yicha tiklanadi. Bunda ushbu Kodeks 316-moddasining **uchinchi qismiga** muvofiq aniqlanadigan zaxiraning eng ko'p miqdoriga

tuzatish kiritiladi, bu tuzatish soliq to'lovchi tomonidan kafolatli ta'mirlash va kafolatli xizmat ko'rsatish bo'yicha haqiqatda amalga oshirilgan xarajatlarning ko'rsatkichlarini aniqlashda soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi ishtirokchilari o'rtasidagi operatsiyalarni ko'rsatilgan tovarlarni (xizmatlarni) o'tgan uch yilda realizasiya qilishdan olingan tushum, shuningdek ko'rsatilgan tovarlarni (ishlarni) hisobot (soliq) davrida realizasiya qilishdan olingan tushum hajmida istisno etadi.

Soliq to'lovchi soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi ishtirokchisiga aylangan soliq davri boshlanguniga qadar o'tgan uch yilda tovarlarni (ishlarni) realizasiya qilishdan olingan tushumning ko'rsatkichiga tuzatish kiritish amalga oshirilmaydi. Soliq to'lovchi soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi a'zosi bo'lgan soliq davrlarida bu ko'rsatkich mazkur tovarlarni (ishlarni) bunday guruhning boshqa ishtirokchilariga realizasiya qilishdan olingan tushumni o'z ichiga olmaydi.

Kafolatli ta'mirlash va kafolatli xizmat ko'rsatish bo'yicha tiklangan zaxiralarning summolari, shu jumladan zaxiraning eng ko'p miqdorini kamaytirish natijasidagi summalar soliq to'lovchi soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi a'zosiga aylangan soliq davridan oldingi soliq davridagi jami daromad tarkibiga kiritiladi.

Soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi ishtirokchisi bo'lgan banklar soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhi ishtirokchilaridan birining bu guruhning boshqa ishtirokchilari oldidagi qarziga taalluqli qism bo'yicha ushbu Kodeksning [315-moddasiga](#) muvofiq zaxirani shakllantirmaydi. Guruhga kirish chog'ida banklar zaxirani bu guruhning boshqa ishtirokchilariga tegishli bo'lgan qarzning summasiga tiklaydi. Tegishli summalar bank soliq

to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi a'zosiga aylangan soliq davridan oldingi soliq davridagi jami daromad tarkibiga kiritiladi.

Soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhining ushbu guruh tarkibiga kirgan, soliq davridan oldingi soliq davrlarida ushbu bo'limga muvofiq hisoblab chiqarilgan zararlarni ko'rgan a'zolari konsolidasiyalashgan soliq bazasini o'zlari ko'rgan zararining butun summasiga yoki ushbu summaning bir qismiga kamaytirishga yoxud ushbu guruh tarkibiga kirgan soliq davridan e'tiboran zararlarni ushbu Kodeksning **333-moddasida** belgilangan tartibda kelgusiga o'tkazishga haqli emas.

Soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhi a'zolarining ushbu guruh tarkibiga kirguniga qadar ko'rgan zararlarni (shu jumladan ushbu Kodeksning **302-moddasiga** muvofiq xizmat ko'rsatuvchi xo'jaliklar ob'yektlaridan foydalanganlik oqibatida ko'rilgan zararlarni) konsolidasiyalashgan soliq bazasi bilan umumlashtirishga yo'l qo'yilmaydi. Mazkur qoida soliq to'lovchilarning konsolidasiyalashgan guruhi tarkibiga ushbu guruhning ishtirokchisiga qo'shib olish yoki bunday guruhning ishtirokchisiga qo'shib yuborish yo'li bilan kirgan yuridik shaxslar ko'rgan zararlarga nisbatan ham tatbiq etiladi.

Kodeksning ushbu bo'limida nazarda tutilgan soliq solish maqsadida qabul qilinadigan xarajatlar normativlari soliq to'lovchilar konsolidasiyalashgan guruhining har bir ishtirokchisi tomonidan qo'llaniladi.

Ushbu Kodeksda qimmatli qog'ozlar bozorining professional ishtirokchilari bo'lmagan soliq to'lovchilar uchun belgilangan qimmatli qog'ozlarga va muddatli bitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari soliq bazasini alohida aniqlashga, shuningdek soliq bazasini ko'rilgan zararlar

summasiga kamaytirishga va zararlarni kelgusi davrga o'tkazishga taalluqli qismi bo'yicha konsolidasiyalashgan soliq bazasini hisoblab chiqarishda qo'llaniladi.

Ushbu moddada belgilangan qoidalar faqat **337-moddaning** 12-bandida belgilangan soliq stavkasi qo'llaniladigan soliq bazasini aniqlashga, banklar uchun esa ushbu Kodeks 337-moddasining 1-bandida belgilangan soliq stavkasi qo'llaniladigan soliq bazasini aniqlashga nisbatan tatbiq etiladi.

331-modda. Nazorat qilinadigan chet el kompaniyalarining foydasiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasi (zarari) deb mazkur kompaniyaning ushbu moddada belgilangan tartibga muvofiq quyidagi usullardan biri bilan aniqlangan foydasining (zararining) miqdori e'tirof etiladi:

1) kompaniya ro'yxatdan o'tkazilgan mamlakatning qonun hujjatlariga muvofiq tuzilgan mazkur kompaniyaning yillik moliyaviy hisoboti ma'lumotlari bo'yicha. Bunday holda nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining soliq solinguniga qadar bo'lgan foydasining (zararining) miqdori ushbu kompaniyaning foydasi (zarari) deb e'tirof etiladi;

2) ushbu bo'limda soliq to'lovchi bo'lgan yuridik shaxslar uchun belgilangan qoidalar bo'yicha.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasini (zararini) ushbu modda birinchi qismining **1-bandiga** muvofiq aniqlash quyidagi shartlardan biri bajarilgan taqdirda amalga oshiriladi:

1) ushbu nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining doimiy turgan joyi soliq solish masalalari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi bilan xalqaro shartnomasi mavjud bo'lgan chet davlat bo'lsa, bundan soliq solish maqsadida O'zbekiston

Respublikasi bilan axborot almashishni ta'minlamaydigan davlatlar (hududlar) mustasno;

2) moliyaviy hisobotga nisbatan salbiy fikrlar mavjud bo'lmagan yoki fikrlarni ifodalash rad etilmagan auditorlik xulosasi taqdim etilgan bo'lsa.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasini (zararini) ushbu modda birinchi qismining **1-bandiga** muvofiq aniqlash quyidagi talablarni hisobga olgan holda amalga oshiriladi:

1) nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasini (zararini) aniqlash maqsadida bunday kompaniya ro'yxatdan o'tkazilgan davlatning qonun hujjatlariga muvofiq tuzilgan konsolidasiyalashmagan moliyaviy hisobotdan foydalaniladi.

Agar nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi ro'yxatdan o'tkazilgan davlatda bunday qonun hujjatlari mavjud bo'lmasa, foyda (zarar) Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlariga yoxud moliyaviy hisobotlarni tuzishning xalqaro jihatdan e'tirof etilgan, qimmatli qog'ozlarni savdolarga qo'yishga ruxsat berish to'g'risida qaror qabul qilishi uchun chet el moliyaviy vositachilari ro'yxatiga kiritilgan chet el fond birjalari hamda chet el depozitar-kliring tashkilotlari tomonidan qabul qilinadigan standartlariga muvofiq aniqlanadi;

2) agar nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi ro'yxatdan o'tkazilgan davlatning qonun hujjatlariga muvofiq ushbu kompaniyaning moliyaviy hisoboti majburiy auditdan o'tkazilishi shart bo'lmasa, ushbu Kodeks maqsadlarida foydani (zararni) aniqlash auditni auditning xalqaro standartlariga muvofiq o'tkazilgan moliyaviy hisobot asosida amalga oshiriladi. Ushbu bandeda belgilangan shartlarga rioya etish ushbu modda ikkinchi qismining **1-bandini** qo'llash maqsadlari uchun talab etilmaydi.

Ushbu moddaning **ikkinchi qismida** belgilangan shartlar bajarilmagan taqdirda, shuningdek nazorat qiluvchi shaxs bo'lgan soliq to'lovchining tanloviga ko'ra, nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasi (zarari) ushbu modda birinchi qismining **2-bandiga** muvofiq aniqlanadi, bundan ushbu moddaning **oltinchi, yettinchi, to'qqizinchi — o'n birinchi qismlarida** belgilangan qoidalar mustasno.

Agar nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasini (zararini) aniqlash tartibi ushbu modda birinchi qismining **2-bandiga** muvofiq soliq to'lovchining tanlovi bo'yicha qo'llanilsa, bunday tartib tegishli nazorat qilinadigan chet el kompaniyasiga nisbatan bu tartibni qo'llash boshlangan sanadan e'tiboran kamida besh soliq davri ichida qo'llanilishi lozim va bu hisob siyosatida nazorat qiluvchi shaxs bo'lgan soliq to'lovchiga soliq solish maqsadlari uchun mustahkamlab qo'yilgan bo'lishi kerak.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining ushbu kompaniyaning moliyaviy hisoboti ma'lumotlari bo'yicha aniqlangan va chet el valyutasida ifodalangan, ushbu Kodeksning **208-moddasida** nazarda tutilgan tartibga muvofiq hisobga olinadigan dividendlarning (taqsimlangan foydaning) miqdoriga kamaytirilgan foydasi (zarari) chet el valyutasining yillik moliyaviy hisobot tuziladigan davr uchun aniqlanadigan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan milliy valyutaga nisbatan belgilangan o'rtacha kursi qo'llanilgan holda milliy valyutada qayta hisob-kitob qilinishi lozim.

Nazorat qilinadigan har bir chet el kompaniyasi foydasining (zararining) summasi kompaniyaning tegishli davr (davrlar) uchun tuzilgan, uning moliyaviy va soliq hisobotlari ilova qilingan moliyaviy hisoboti bilan hujjatlar asosida tasdiqlangan bo'lishi kerak.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi foydasining (zararining) summasi ushbu modda birinchi qismining **2-bandiga** muvofiq aniqlangan taqdirda, nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi foydasining (zararining) summasi chet el tashkiloti doimiy turgan davlatning (hududning) rasmiy valyutasida aniqlanadi hamda u chet el valyutasining nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi foydasining (zararining) summasi aniqlanadigan kalendar yil uchun aniqlanadigan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan milliy valyutaga nisbatan belgilangan o'rtacha kursi qo'llanilgan holda milliy valyutada qayta hisob-kitob qilinishi lozim. Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi foydasining (zararining) summasi foydaning summasini aniqlash imkonini beradigan hujjatlar bilan tasdiqlangan bo'lishi kerak. Bunday hujjatlar, xususan, nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining hisob-kitob varaqlaridan ko'chirmalar, amalga oshirilgan operatsiyalarni tasdiqlovchi dastlabki hujjatlardan iborat bo'lishi mumkin.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasini (zararini) aniqlashda ushbu kompaniyaning yillik moliyaviy hisobotida aks ettirilgan quyidagi daromadlari (xarajatlari) hisobga olinmaydi:

1) kompaniyaning ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushlarini, kooperativlarning paychilik fondlaridagi paylarini va paychilik investisiya fondlaridagi paylarni, qimmatli qog'ozlarni, hosila moliyaviy vositalarni moliyaviy hisobotni tuzishda qo'llaniladigan standartlarga muvofiq haqiqiy qiymati bo'yicha qayta baholash summalari tarzidagi;

2) nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi ro'yxatdan o'tkazilgan mamlakatning qonun hujjatlariga (ushbu kompaniyaning moliyaviy hisobotini tuzish maqsadlari uchun hisob siyosatiga) muvofiq moliyaviy hisobotda nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi deb e'tirof etilgan sho'ba

(birlashgan) tashkilotlar foydasining (zararining) summalari tarzidagi;

3) rezervlarni shakllantirishga sarflangan xarajatlarning va rezervlarni tiklashdan ko‘rilgan zararlarning summalari tarzidagi. Bunda nazorat qilinadigan kompaniyaning foydasi ilgari shakllantirilgan rezervning miqdorini kamaytiradigan xarajatlar summasiga kamaytiriladi. Agar nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining kompaniya ro‘yxatdan o‘tkazilgan mamlakatning qonun hujjatlariga muvofiq tuzilgan yillik moliyaviy hisoboti ma’lumotlariga ko‘ra zarar aniqlansa, ilgari shakllantirilgan rezervning miqdorini kamaytiruvchi xarajatlar bunday zararning summasini ko‘paytiradi.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foydasini (zararini) aniqlash chog‘ida ilgari shakllantirilgan rezervning miqdorini kamaytiruvchi xarajatlar summasini hisobga olishning ushbu modda to‘qqizinchi qismining **3-bandida** belgilangan tartibi, agar nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining moliyaviy hisobotida ilgari shakllantirilgan rezervlarni kamaytiruvchi xarajatlar summasi ochib berilgan bo‘lsa yoki bunday xarajatlar hujjatlar bilan tasdiqlangan bo‘lsa, qo‘llaniladi.

Kompaniyaning ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushlari, kooperativlarning paychilik fondlaridagi paylari va paychilik investisiya fondlarining paylari, qimmatli qog‘ozlar, hosila moliyaviy vositalar realizasiya qilingan yoki boshqacha tarzda chiqib ketgan taqdirda, nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining, ushbu moddaning birinchi qismi **1-bandiga** muvofiq, aniqlangan foydasiga (zarariga) ularni qayta baholash summalari (agar bunday qayta baholash amalga oshirilgan bo‘lsa), shu jumladan ularning qadrsizlanishidan ko‘rilgan zararning summasi miqdorida tuzatish kiritiladi.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining yillik moliyaviy hisobotlarining ma'lumotlariga ko'ra zarar aniqlansa, agar ushbu moddaning o'n to'rtinchi qismida boshqacha qoida belgilanmagan bo'lsa, u kelgusi davrlarga cheklovlarsiz taqsimlab o'tkazilishi va ushbu kompaniyaning soliq bazasini aniqlashda hisobga olinishi mumkin.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining ushbu moddaning birinchi qismida belgilangan usullardan biri yordamida aniqlangan zarari, agar nazorat qiladigan shaxs bo'lgan soliq to'lovchi mazkur zarar olingan davr uchun nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi to'g'risidagi bildirish xatini taqdim etmasa, kelgusi davrlarga taqsimlab o'tkazilishi mumkin emas.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining soliq bazasi nazorat qilinadigan har bir chet el kompaniyasiga nisbatan alohida-alohida aniqlanadi.

Agar nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining soliq bazasini aniqlashda hisobga olinadigan daromadlari o'ziga nisbatan o'zaro bog'liq shaxslar o'rtasida bitimlar tuzilishi munosabati bilan soliqlarni hisoblab chiqarish va to'lashning to'liqligini tekshirish o'tkazilgan soliq to'lovchi bilan nazorat qilinadigan bitim tuzilishi natijasida olingan bo'lsa hamda mazkur tekshiruv natijalari yuzasidan qabul qilingan, kuchga kirgan qarorga muvofiq bitim narxiga soliqni qo'shimcha hisoblash maqsadida tuzatish kiritilgan bo'lsa, nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining tegishli daromadlari soliq bazasini belgilash maqsadida mazkur tuzatishni hisobga olgan holda aniqlanadi.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasi tomonidan shu nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining yoxud uning o'zaro bog'liq shaxsining nazorat qiluvchi shaxsi deb e'tirof etiladigan

yuridik shaxsning foydasiga qimmatli qog'ozlarni va (yoki) mulkiy huquqlarni (shu jumladan ulushlarni, paylarni) realizasiya qilishdan olingan daromadlar, shuningdek nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining qimmatli qog'ozlarni va (yoki) mulkiy huquqlarni (shu jumladan ulushlarni, paylarni) sotib olish narxi tarzidagi xarajatlari, basharti qimmatli qog'ozlarni va (yoki) mulkiy huquqlarni (shu jumladan ulushlarni, paylarni) realizasiya qilish narxi ularning, nazorat qilinadigan kompaniyaning hisobga olish ma'lumotlariga ko'ra, mulk huquqi mazkur qog'ozlarga va (yoki) mulkiy huquqlarga (shu jumladan ulushlarga, paylarga) o'tgan sanadagi hujjatlar bilan tasdiqlangan qiymatidan kelib chiqqan holda, biroq mazkur qimmatli qog'ozlarning va (yoki) mulkiy huquqlarning (shu jumladan ulushlarning, paylarning) mulk huquqi o'tgan sanadagi bozor qiymatidan oshmagan, hujjatlar bilan tasdiqlangan qiymatidan kelib chiqqan holda aniqlangan bo'lsa, nazorat qilinadigan kompaniyaning foydasidan (zararidan) chiqarib tashlanadi.

Nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining tegishli davrdagi foydasiga nisbatan hisoblab chiqarilgan soliq summasi nazorat qiluvchi shaxsning ishtiroki ulushiga mutanosib ravishda chet davlatlar qonun hujjatlariga va (yoki) O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlariga muvofiq shu foydaga nisbatan hisoblab chiqarilgan soliqning (shu jumladan daromadni to'lash manbaida ushlab qolinadigan daromad solig'ining), shuningdek shu nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining O'zbekistondagi doimiy vakolatxonasi foydasiga nisbatan hisoblab chiqariladigan foyda solig'ining miqdoriga nisbatan kamaytiriladi.

Chet davlatning qonun hujjatlariga muvofiq hisoblab chiqarilgan soliq summasi hujjatlar bilan tasdiqlanishi kerak, O'zbekiston Respublikasining davlat (hudud) bilan soliq solish

masalalariga doir xalqaro shartnomasi mavjud bo'lmagan taqdirda, ushbu summa chet davlatning soliqlar sohasida nazorat qilish va tekshirishga vakolatli organi tomonidan tasdiqlanishi kerak.